

G20'DE AFRİKA'NIN YETERSİZ TEMSİLİ

KENAN TOPRAK

Referans için: Toprak, Kenan. "G20'de Afrika'nın Yetersiz Temsili". İNSAMER Analiz. 23.09.2022.

Analiz

1999 yılında küresel ekonomik ve finansal sistemi yönetmek için bir forum olarak oluşturulan G20, başlangıçta dünyanın önde gelen sanayileşmiş ve gelişmekte olan ekonomilerinin maliye bakanlarını ve merkez bankası başkanlarını finansal istikrarı desteklemek için bir araya getirmiştir. 2008'de yaşanan küresel mali krizin ardından da G20 liderleri yeni küresel ekonomik politikaları belirlemek adına Washington'da bir araya gelmiştir. Bu tarihten itibaren G20 daha da gelişmiş ve dünyanın en önemli siyasi ve ekonomik forumlarından biri olmuştur. Bugün dünyanın önde gelen gelişmiş ve yükselen ekonomilerini bünyesinde barındıran G20, küresel gayrisafi hasılanın %90'ını,

uluslararası ticaretin %80'ini ve dünya nüfusunun üçte ikisini temsil etmektedir. ABD, Almanya, Arjantin, Avustralya, Birleşik Krallık, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Kore, Hindistan, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan ve Türkiye'den oluşan G20'nin 20. üyesi Avrupa Birliği (AB) Komisyonu'dur. G20 dönem başkanlığını 1 Aralık 2021 tarihinde İtalya'dan devralan Endonezya, 15-16 Kasım 2022 tarihlerinde ev sahipliğini yapacağı zirvede, dönem başkanlığını Hindistan'a devredecektir. Afrika kıtası ülkelerinin neredeyse tamamını (%96'sını) dışarda bırakan grup, Afrika'yı ve dünyanın az gelirli ülkelerinin büyük

çoğunluğunu temsil etmemektedir. Güney Afrika Cumhuriyeti G20'deki tek Afrika ülkesidir ve bu durum kıtayı diğer kıtalara karşı savunmasız kılmaktadır. Ayrıca farklı demografisi ve ulusal öncelikleri olan Güney Afrika Cumhuriyeti, kendi çıkarlarını diğer Afrika ülkelerinin çıkarlarıyla dengelemekte de çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Afrika ülkelerinin perspektiflerinin ve önceliklerinin G20'de yeterince temsil edilmediği açıktır. Afrika Birliği (AfB) ile AfB Kalkınma Ajansı-Afrika'nın Kalkınması için Yeni Ortaklık (AUDA-NEPAD) başkanları G20 toplantılarına gözlemci olarak düzenli davet edilseler de kitudan gruba katılım hâlâ yetersizdir. Dolayısıyla bu sınırlı temsil, önemli küresel ekonomik meseleler üzerine Afrika kıtasının G20 müzakerelerine katkısını büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Afrika ülkeleri ve G20 arasındaki en kapsamlı girişim 2017'de Almanya'nın G20 başkanlığı sırasında başlatılan Compact with Africa'dır (CwA). CwA, G20-Afrika ortaklığının temel direklerinden biridir. Bu girişimin amacı, altyapı dâhil özel yatırım koşullarını iyileştirerek özel sektör öncülüğünde kalkınmayı teşvik etmektir. G20'nin Afrika'ya odaklanması ilk olarak 2008 yılında olmuştur; ardından 2010'daki Toronto Zirvesi'nde Afrika Kalkınma Bankası'na imtiyazlı kredi yoluyla mali destek sözü verilmiştir. Akabinde altyapı inşası ve bölgesel ekonomik entegrasyon hedefi de yine aynı yıl yapılan Seul Zirvesi'nde ortaya konmuş ve kıta ülkeleriyle ticaretin kolaylaştırılması konusu vurgulanmıştır. 2016 yılında Çin'de yapılan zirvede, Afrika ülkelerinde sanayileşmeyi desteklemek için çalışma başlatılması

kararlaştırılırken, ertesi yıl Almanya'da düzenlenen zirvede Afrika'ya özel yatırımları teşvik etmek için Afrika ile G-20 Sözleşmesi yapılmıştır. Son olarak 2021'de Roma'daki zirvede İtalya, ilk Afrika Danışma Grubu'na ev sahipliği yapmıştır. Bugüne kadar G20'de Afrika kıtasıyla ilgili ele alınan konulara temsil sorunu ve küresel adalet perspektifinden bakıldığında ise, G20'nin eşitsiz ve adaletsiz bir küresel düzeni sürdürdüğü, dolayısıyla bileşenlerinin ve politikalarının değişmesi gerektiği açıkça görülmektedir.

Küresel Temsil Sorunu

G20'nin kuruluş aşamasındaki temel niyetin, düşük gelirli hiçbir ülkenin dâhil olmadığı, "sistemik olarak önemli" ekonomiler için bir forum oluşturmak olduğu görülmektedir. Ancak oluşum, küresel ekonomik yönetişimin önde gelen aktörü olmayı amaçlayan bir devlet başkanları forumu şeklini aldıktan sonra, bu yaklaşım sorunlu bir hâl almıştır. Zira bünyesine tek bir küçük ekonomiyi bile dâhil etmemiş olması, G20'de bu ülkelerin bakış açılarını ve endişelerini dile getirmelerine imkân vermemektedir. G20 üyeliğinin bölgesel konfigürasyonuna bakıldığında (Amerika, Avrupa, Asya ve Afrika) Afrika'nın yetersiz temsili net bir şekilde görülmektedir. Mevcut durumda G20'deki tek Afrika ülkesi Güney Afrika Cumhuriyeti'dir, oysa diğer üç ana bölgenin her birinden altışar ülke vardır. Hâlihazırda 19 ulusal hükümet ve AB'den oluşan G20 içinde Fransa, Almanya ve İtalya AB üyesi oldukları için grupta fiilen iki kez temsil edilmektedir. Özetle G20, masada sadece 20 liderin bulunduğu ancak 43 (27 AB üyesi artı

16 AB dışı ülke) sandalyeli bir yapıdır. G20 ülkelerinin dünyayı “temsil etme” iddiasının da grubun kapsamına odaklanıldığında oldukça sorunlu olduğu görülmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler’in (BM) kalkınma programlarına en çok katkıda bulunan yedinci ülke olan Norveç, doğrudan veya dolaylı olarak G20’de temsil edilmemektedir; bir finans merkezi olarak önemine rağmen İsviçre de temsil noktasında aynı durumdadır. Afrika kıtasının en büyük ekonomilerinden Nijerya ve Mısır, Ortadoğu’dan Birleşik Arap Emirlikleri ve Kuveyt gibi ülkeler de G20’de temsil edilmemektedir.

Bölgesel Temsil

Afrika kıtası ülkelerinin temsil ve karar alma yetkinliği, BM’den G20’ye kadar özellikle ekonomik konularda pek tanınmamaktadır. Tıpkı BM Güvenlik Konseyi’nde olduğu gibi, tüm G20 bileşenlerinin Afrika ülkelerine pasif, istişari veya en iyi ihtimalle küçük bir rol emanet ettikleri görülmektedir. Afrika kıtasından her ne kadar bazı kurumlar G20 zirvelerine gözlemci statüsünde katılıyor olsa da bir bütün olarak kıtanın küresel ekonomik ve finansal iş birliği konusunda G20 içinde yeterince temsil edilmediği açıktır. Oysaki G20’nin uzun vadeli meşruiyetini sağlayacak en önemli unsur, daha fazla küresel entegrasyon ve bölgesel temsiliyettir. Bu bağlamda G20 hem kendi meşruiyetini güçlendirmek hem de Afrika ülkelerinin G20 kararları sebebiyle dezavantajlı duruma düşmesinin önüne geçmek için kıtanın temsili konusunda somut adımlar atmak zorundadır. Afrika’nın geleceğine dair gündem, çok uzun zamandır kıtanın önemini farkında olan

küresel aktörler tarafından belirlenmektedir. Bu durumun değişmesi için AfB’nin karar verme kapasitesinin ve işlevselliğinin arttırılması gerekmektedir. Zira bölgesel temsil Afrika için son derece önemlidir. Bu bağlamda AfB’nin de tıpkı AB gibi 21. üye olarak G-20’ye dâhil edilmesi kıtanın temsili açısından ciddi bir fark yaratacaktır. Kaldı ki G20’nin etkinliğini arttırmanın en temel formülü de müzakere ve karar vermede hız ve esneklik sağlamak için masada yeterli sayıda temsilin bulunmasından geçmektedir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, Türkiye’nin G20 ve diğer çok taraflı kuruluşlardaki yaklaşımı her zaman Afrika kıtasının temsili destekleme yönünde olmuştur. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun “Afrika’nın uluslararası kurumlarda daha fazla ve daha adil şekilde temsili sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacaktır.” sözü Türkiye’nin G20’deki tutumunu açıkça ortaya koymaktadır. ABD, Rusya ve Çin gibi ülkelerin dünyayı kutuplaştırdığı bir dönemde bu söylem son derece önemlidir. AfB’nin G20’ye üye olarak dâhil edilmesi; büyük ölçüde artan bir temsil ile 55 ülkeyi, (BM üyelerinin dörtte birinden fazlası) 1,4 milyar insanı (küresel toplamın %17,5’i) ve 2,3 trilyon dolar daha fazla çıktıyı temsil edecektir. Böyle bir karar ayrıca, Afrika hükümetlerine de G20’de küresel kuralları şekillendirme imkânı verecektir. Bu noktada Güney Afrika Uluslararası İlişkiler Enstitüsü’nden Cobus van Staden’in şu sözünü hatırlatmak anlamlı olacaktır: “Masada oturacak yeriniz yoksa, muhtemelen menüde biri vardır.” Hasılı Afrika kıtası, aktif bir katılımı bir bütün olarak G20 masasında yerini almalıdır. Şayet kıta, küresel gündem

belirleme ve kural koyma noktasında masaya oturmak yerine G20'nin "masasında" kalırsa, Afrika ekonomilerinin küresel ekonomiye daha fazla entegrasyonu olası değildir.

AfB için G20'de tam üyelik; tartışılan konuların sürekliliğini kurumsallaştırmaya, kazanımlardaki ilerlemenin izlenmesine ve ortaya çıkan boşlukların sistematik bir şekilde belirlenmesine de yardımcı olacaktır. Bu nedenle G20 ile Afrika'nın çok taraflı kurumları arasındaki ilişkinin güçlendirilmesini ve kıtanın küresel karar alma organlarında daha iyi temsil edilmesini sağlamak kritik önemdedir. Ayrıca Afrika kıtası ülkelerinin AfB aracılığıyla G20'de yer almaları, kıtanın küresel etkisini artıracak ortak bir ses geliştirmelerine ve uluslararası alanda kendi konularını güçlendirmelerine de imkân sağlayacaktır.

Afrika'nın "Sorun" Olarak Görülmesi Meselesi

Küreselleşmeyle birlikte karmaşık pek çok konu daha da karmaşık bir şekilde iç içe geçmektedir. Örneğin son yıllarda yapılan G20 zirveleri sadece makroekonomi ve ticarete değil, aynı zamanda küresel ekonomi üzerinde muazzam etkisi olan kalkınma, iklim değişikliği, enerji, sağlık, terörle mücadele ve çok çeşitli başka küresel sorunlara da odaklanmıştır. Günümüzde G20 ülkelerinin bu sorunlarla ilgili benimsediği politikalar, Afrika'da ve dünyada sürdürülebilir kalkınma üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir; dolayısıyla Afrika kıtasının G20'de güçlü bir şekilde temsil edilmesi çok daha önemli bir hâle gelmiştir. Bugüne kadar

Afrika ülkeleri bu tür forumlarda genellikle belirli sorunlar üzerinde istişare edilecek pasif destek alıcılar veya en fazla ortaklar olarak görülmüş, hatta bu ülkelerin de diğer ülkeler gibi kendi bölgeleri ötesinde çıkarları olabileceği veya küresel düzende söz sahibi olabileceği hemen hiç dikkate alınmamıştır.

G20 ile Afrika arasındaki iş birliği mevzusu bağımsız bir "konu" olarak görülmemelidir. Bunun yerine, G20 ülkelerinin politikalarının etkilerine ilişkin tartışmalar, tüm G20 iş akışlarının ayrılmaz bir boyutu hâline gelmelidir. Elbette ki Afrika'daki ekonomik ve sosyal kalkınmanın sadece G20 politikalarıyla sağlanması mümkün değildir, bunun için Afrikalı karar alıcıların küresel gündemde, küresel standartları belirleme ve politika koordinasyonunu içeren süreçlerde aktif bir şekilde yer alması gerekmektedir. Ne var ki Afrika-G20 iş birliği şu anda sadece birkaç girişimle ve G20'ye gözlemci statüsüyle kıtadan katılan birkaç kuruluşla sınırlıdır. Bu ise, Afrika ile G20 ülkeleri arasındaki güçlü karşılıklı bağımlılıklar dikkate alındığında son derece yetersizdir. Küresel sistemi düzenleyen kurumlarda Afrika ile ilgili en temel problemlerden biri de Afrika'ya bir sorun olarak bakılması ve sadece kıtadaki kalkınma zorluklarına odaklanılmasıdır. Örneğin Afrika'ya dair meseleler çoğunlukla kalkınma konusuna indirgenirken, adil ticaret standartları veya finansal istikrar gibi daha geniş küresel meseleler G20 ile Afrika arasındaki ilişkide neredeyse hiç ele alınmamaktadır. Kaldı ki bugün Afrika'da sorun olarak görülen vergi, büyüme, istihdam, yatırım, altyapı,

yolsuzluk, mali düzenleme vb. konular, sadece Afrika'nın değil gelişmekte olan tüm ülkelerin karşı karşıya kaldığı sorunlardır.

Afrika Hak Ettiği Yeri Almalı

Küresel nüfusun gelecekteki konfigürasyonuna bakıldığında, 2050 yılına kadar Hindistan, Çin ve Afrika'nın toplam 5 milyar insanla küresel çoğunluğu oluşturacağı öngörülmektedir. Buna karşın ABD, Avrupa ve Japonya nüfuslarının toplamının 2050'de sadece 1 milyar civarında yani hemen hemen bugünkü rakamlarla aynı olacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla yalnızca nüfus projeksiyonlarına bakıldığında bile Afrika kıtasının küresel ekonomik yönetim masasında bir yer hak ettiği açıkça görülmektedir.

Bugün dünyanın sekizinci en büyük ekonomisi olan Afrika ekonomisi, 2063 yılına kadar en büyük üçüncü ekonomi olmayı hedeflemektedir. Ancak bunun için hâlihazırda egemen aktörler tarafından Afrika kıtasının kaynaklarına erişim için kullanılan mekanizmaların kullanılmaması ve geliştirilecek stratejilerin sadece mevcut egemen ekonomilere fayda sağlayacak biçimde olmaması gerekmektedir. Aksi takdirde bu durum Afrika'nın dünya ekonomisine

eşit olmayan bir şekilde dâhil edilmesinin devam etmesi anlamına gelecektir. Böyle bir duruma meydan vermemek için ise, G20 gibi oluşumların daha geniş tabanlı bir yapıya bürünmesi; uluslararası finans sektörünün istikrarını, eşitliğini ve erişimini geliştirmek ve adil bir küresel sistem inşa etmek için daha fazla çalışması gerekmektedir. Zira eşitliğin sağlanmadığı bir küresel sistem, dengesizlikleri arttırıp krizlerin ölçeğinin büyümesinden başka bir sonuç getirmeyecektir. Kesin olan şu ki, adil küreselleşmenin sağlanmasında uluslararası iş birliği son derece önemlidir. Yalnız bu noktada geliştirilecek iş birliğinin bazı ülkeler tarafından "çok taraflı emperyalizm" sistemine dönüştürülmemesine bilhassa dikkat edilmesi gerekmektedir. Ayrıca G20'nin de eski "mimarının" bir uzantısı olan Afrika kıtasına dayatma yöntemini değil, yenilenmiş ve dürüst bir diyalog için parametreleri oluşturacak girişimleri başlatması önemlidir. Afrika kıtası için öngörülen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için Afrikalı liderler de kendi ulusal kurumlarını dünyanın mevcut uluslararası yapılarına dâhil edebilmek için çalışmalıdır. Aksi takdirde Afrika ülkeleri ne marjinal kalmaktan ve ekonomik geri kalmışlıktan kurtulabilir ne de AfB hedeflediği "Gündem 2063" vizyonunu gerçekleştirebilir.

Kaynakça

Çavuşoğlu, M. <https://twitter.com/MevlutCavusoglu/status/1198173958530641920>, (3 Eylül 2022).

Fabricius, P. "G20 Compact with Africa is a Long Game". https://issafrica.org/iss-today/g20-compact-with-africa-is-a-long-game#xd_co_f=NDE0MjUxMjEtNzIxNS00ZD-BmLTg0NTEtODRjZjE5ZGU4ZmVj~, (3 Eylül 2022).

Jr. C. I. B. "Reforming from the Top A Leaders 20 Summit", J. English, R. Thakur, A. F. Cooper (Ed.), Antipacipating the future: A political agenda for global economic governance içinde (46-62 ss.). Tokyo: United Nations University Press, 2005.

Ryder, H. "Africans Need More Seats at the Tables of Power". <https://foreignpolicy.com/2022/02/07/african-union-multilaterals-more-representation-g20/>, (5 Eylül 2022).

Sachs, D.J. "The Case for a G21". <https://www.jeffsachs.org/newspaper-articles/tdn26pt6kznyz9b367ktfjmb8kf88z?format=amp>, (6 Eylül 2022).

Sall, M. "Opinion: A seat for Africa at the G-20-integrating the African Union". <https://www.devex.com/news/opinion-a-seat-for-africa-at-the-g-20-integrating-the-af>

[frican-union-103664/amp](https://www.devex.com/news/opinion-a-seat-for-africa-at-the-g-20-integrating-the-af), (6 Eylül 2022).

Vestergaard, J. "The G20 and Beyond Towards Effective Global Economic Governance". https://www.diis.dk/files/media/publications/import/extra/rp2011-04-g20-and-beyond_web_0.pdf, (7 Eylül 2022).

"About the Compact with Africa". <https://www.compactwithafrica.org/content/compactwithafrica/home/about.html>, (5 Eylül 2022).

"G20 and Africa-Ready for a Steady Partnership?". https://www.g20-insights.org/policy_briefs/g20-africa-ready-steady-partnership/, (5 Eylül 2022).

"IndiatohostG20summitin2023afterItaly, Indonesia; Brazil to hold presidency in 2024". <https://www.indiatoday.in/amp/india/story/india-to-host-g20-summit-in-2023-after-italy-indonesia-brazil-to-hold-presidency-in-2024-1743128-2020-11-23>, (5 Eylül 2022).

"The EU in the G20". https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-g20_en, (3 Eylül 2022).

"What is the G20". <https://www.g20foundation.org/g20/what-is-the-g20>, (5 Eylül 2022).

